IMAGE AND REPRESENTATION IN THE POLITICAL SPEECH IN CARAGIALE'S COMEDIES

Anda-Elena MOLDOVAN
University of Pitești

Abstract: The article aims to present the construction of the political speech in Caragiale's comedies depending on the representations of the speaker and the reader/spectator. The argumentative strategy and the context have an important role in the articulation of the speech.

Keywords: political speech, argumentative strategy, polyphony, deixis, parody

1. Repere introductive

Articolul își propune să evidențieze construcția discursului politic în comdiile lui Caragiale, având în vedere componenta argumentativă, inerentă oricărui tip de discurs, precum și particularitățile monologului la Caragiale. Corpusul supus analizei cuprinde scenele I, V, VI, VII, actul III și si scena XIV, actul IV din piesa *O scrisoare pierdută* și scena IX, actul II din piesa *O noapte furtunoasă*. Vor fi analizate discursurile personajelor Farfuridi, Cațavencu, Agamemnon Dandanache și Rică Venturiano din punct de vedere al strategiilor argumentative folosite, precum și a implicațiilor contextului situațional asupra relației emițător – receptor și implicit asupra discursului.

Strategia argumentativă este locul privilegiat al manifestării celor trei funcţii ale discursului: schematizarea, justificarea şi coerenţa[1]. Oratorul își construiește discursul, pornind de la reprezentările pe care şi le-a făcut asupra publicului şi a temei şi, implicit, a modului în care consideră că trebuie să-şi justifice afirmaţiile. Schematizarea propune trei tipuri de imagini: imaginea locutorului, imaginea alocutorului şi imaginea situaţiei sau a temei discursului. Modul în care locutorul (oratorul) își reprezintă alocutorul și situația contribuie la reușita sau eșecul discursului, care se bazează pe respectarea unor principii constitutive (principiul cooperării, principiul politeții, legile discursului). Vom observa eșecul comunicațional al lui Farfuridi care prin încălcarea maximelor de cantitate și manieră rupe punțile cu publicul care devine necooperant și îi sabotează discursul, până la transformarea acestuia într-un pseudodiaolog[2]. Același lucru i se va întâmpa și lui Cațavencu, al cărui discurs va fi boicotat de Cetățeanul turmentat. Alături de respectarea acestor principii, pentru a facilita înțelegerea comunicării, este indicat ca locutorul să facă apel la coduri culturale comune. Supralicitarea acestora poate duce însă la clișeificarea discursului, la artificializare și la decodificarea extrem de facilă de către alocutor. Discursul politic caragialian din comedii este un discurs profund artificializat, oratorii folosind în permanență structuri

[1] Tuţescu, Mariana, L'argumentation. *Introductuon à l'étude du discours*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 1998, p. 223

[2] Cvasnîi Cătănescu, Maria, *Elemente de retorică românească,* Editura All, Bucureşti, 2001, p. 128

BDD-A22205 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

hipercodioficate[3]. Structura polifonică a discursului teatral[4], organizat pe mai multe niveluri enunțiative, permite însă lectorului/spectatorului interpretarea acestor discursuri politice drept parodii[5].

2. Discursul lui Farfuridi

Imaginea locutorului - acesta este prezent, asumându-şi discursul, fapt marcat prin prezenţa unui deictic de persoana I: *După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cât se poate mai scurt…*(144), *Eu cred c-ar trebui* (146), *opinia mea* (146), *iată ce zic eu* (147), *primesc* (147). Alături de persoana I singular, apare şi persoana I plural *noi incluziv* care presupune eu + tu (singular sau plural)[6], scopul fiind menţinerea contactului cu publicul: *Să vedem însă mai-nainte… să ne dăm seama bine de ce va să zică… de ce este un plebiscit…*(145), *Cînd zicem dar 64, zicem plebiscit, cînd zicem plebiscit, zicem 64…Ştim, oricine dintre noi ştie ce este 64, să vedem ce este plebicistul…* (145)

Imaginea destinatarului – este prezent, interpelat, fapt marcat prin prezenţa unui deictic de persoana a II-a şi a imperativului: *Daţi-mi voie!* (143-144), *nu mă-ntrerupeţi, daţi-mi voie* (144), *să nu căutaţi a încerca măcar să mă combateţi*; *vă voi dovedi cu date istorice că toate popoarele îşi au un 64 al lor* (146). Atitudinea destinatarului este una vădit necooperantă, din cauza încălcării de către locutor a regulilor de coerență și coeziune discursivă.

Imaginea situaţiei despre care e vorba - aceasta apare tematizată în: *să ne dăm seama bine de ce va să zică… de ce este un plebiscit…*(145), *Ajungem dar la chestiunea revizuirii Constituţiunii şi Legii Electorale* (146).

3. Discursul lui Caţavencu

Imaginea locutorului - acesta este prezent, acesta asumându-şi discursul, fapt marcat prin prezenţa unui deictic de persoana I: *Iertaţi-mă (…) dacă emoţiunea mă apucă aşa de tare… suindu-mă la această tribună… pentru a vă spune şi eu… (…) mă gîndesc…la ţărişoara mea…* (154); *Mi s-a făcut imputarea că sunt foarte, că sunt prea, că sunt ultra-progresist… că sunt liber-schimbist… că voi progresul cu orice preţ.* (154); *Nu mă tem de întreruperi* (155); *eu…nu recunosc, nu voi să recunosc epitropia bucureştenilor* (…) (155). Alături de persoana I singular, se remarcă persoana I plural, *noi excluziv*, care presupune eu + el (ei)[7], adică pe Caţavencu şi gruparea sa: *Da, suntem ultra-progresişti, da, suntem liber-schimbişti… Or… conduşi de aceste idealuri, am fundat aici în oraşul nostru Aurora Economică Română, soţietate enciclopedică-cooperativă, independentă de cea din Bucureşti… pentru că noi suntem pentru descentralizare.* (155), *Soţietatea noastră are de scop să încurajeze industria română* (…) (155), *Soţietatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul…* (155), *Ce zice soţietatea noastră? Ce zicem noi?*(222) Pentru a

[3] Eco, Umberto, Lector in fabula, Editura Univers, Bucureşti, 1991, p. 112-123

[4] Maingueneau, Dominique, *Pragmatică pentru discursul literar,* Editura Institutul Eurpean, Iași, 2007, p. 185-192

[5] Mancaș, Mihaela, *Forme de monolog parodiat la Caragiale*, în *Studii și cercetări lingvistice,* Academia Republicii Socialiste România, București, 1978, p. 563-566

[6] Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *L'énonciation de la subjectivité dans le langage*, Armand Colin, Paris, 1984, p. 40-44

[7] ibidem

BDD-A22205 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

menţine contactul cu publicul, oratorul foloseşte şi pe *noi incluziv*: (…) *daţi-mi voie să vă spui, din punctul de vedere economic, stăm rău…* (155), *ţara noastră* (155), *Pînă când să n-avem şi noi faliţii noştri?*(156)

Imaginea destinatarului – este prezent, interpelat, fapt marcat prin prezenţa unui deictic de persoana a II-a, a imperativului şi a apelativelor cu valoare meliorativă, folosite în scopul de a câştiga bunăvoinţa publicului: *Domnilor!... Onorabili cetăţeni!... Fraţilor!...* (154); *Explicaţi-vă acest fenomen, acest mister, dacă mă pot exprima astfel!* (155*); Fraţilor!* (154)

Imaginea situaţiei despre care e vorba - aceasta apare tematizată în: *Mă gîndesc la ţărişoara mea… la România… la fericirea ei!... la progresul ei!... la viitorul ei!...* (154); *Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipseşte cu desăvîrşire.* (155); *Soţietatea noastră are de scop să încurajeze industria română, pentru că, daţi-mi voie să vă spui, din punctul de vedre economic, stăm rău…* (155)

4. Discursul lui Agamemnon Dandanache

Imaginea locutorului - acesta este prezent, asumându-şi discursul, fapt marcat prin prezenţa unui deictic de persoana I: *mi-au acordat, eu*, (179) pronume asociat atât cu sintagma devenită stereotip în discursul acestui personaj, marcând apartenența sa la o castă clar determinată și sugerând în același timp ideea de nepotism:*eu, care familia mea de la patuzsopt în Cameră,*(179) dar inclus și într-o comparație cu valoare de generalizare, marcînd de data aceasta apartenența națională, sugerând ideea de patriotism: *și eu ca rumânul imparțial...* (179)

Imaginea destinatarului – este prezent, interpelat, fapt marcat prin imperative și exclamații: *În sănătatea alegătorilor...* Referirea la public se face spre deosebire de celelalte discursuri prin pronume de persoana a III-a: *cari au probat patritism și mi-au acordat, sufradzele lor* (179).

Imaginea situației despre care e vorba - aceasta apare tematizată în: *patriotism, familia mea de la patuzsopt în Cameră, și eu ca rumînul imparțial, sufradzele* (*179).*

5. Discursul lui Rică Venturiano

Spre deosebire de celelalte discursuri politice, în care oratorul se adresează alegătorilor, mulțimii, acesta este proferat într-un cadru diferit. Având clare înclinații de politician, după cum anticipează Jupân Dumitrache: *Vorbește abitir, domnule. Ăsta e bun de dipotat* (79) , studentul și jurnalistul Rică Venturiano ține un discurs în fața unui public alcătuit din Jupân Dumitrache, Ipingescu, Chiriac, Veta și Zița, adunați în urma falsei alarme legate de seducătorul Vetei. Scurtul monolog e prilejuit de recunoașterea identității sale de către Ipingescu și de laudele lui Jupân Dumitrache, legate de articolul publicat de tânăr.

Imaginea locutorului - acesta este prezent, asumându-şi discursul, însă nu de pe o poziție singulară, ci din ipostaza apartenenței sale la gruparea de la Vocea Patriotului Naționale, fapt marcat prin prezenţa unui deictic de persoana I plural cu valoare incluzivă: *Dumnezeul nostru, noi n-avem altă credință, noi n-avem altă politică, în lupta noastră politică, am spus-o și o mai spunem și o repetăm...* (79)

Imaginea destinatarului – dat fiind cadrul deosebit al enunțării, destinatarul este prezent în dublă ipostază: pe de o parte destinatarul concret al discursului, cel căruia i se adresează de drept – Jupîn Dumirtrache - iar pe de altă parte destinatarul potențial și anume

BDD-A22205 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

cetățenii. Destinatarul concret este prezent, interpelat, fapt marcat prin vocativ: *Domnule*. Destinatarul potențial, reprezentat de cetățeni, este prezent prin desinențele verbale de persoana a II-a plural și de persoana I plural cu valoare incluzivă, dublul statut marcând scindarea într-o structură disjunctivă ce prezintă o relație de antonimie, marcând demagogia oratorului și totodată contradicția logică a celui care susținea că unica credință este poporul: *Ori toți să mutiți, ori toți să scăpăm!* (79)

Imaginea situației despre care e vorba - aceasta apare tematizată în: *poporul, suveranitatea poporului, lupta noastră politică.* (79)

6. Concluzii

Discursul politic al personajelor din cele două comedii pun în evidență aspecte specifice precum relația conflictuală a locutorului cu publicul, care duce la transformarea discursului într-un pseudodiaolog și existența unor clișee legate de sfera politică, ce trec de la discurs la discurs în virtutea hipercodificării. Eșecul acestui tip de discurs politic poate fi reinterpretat la un alt nivel drept o parodie a discursului politic în general, care promovează un retorism excesiv.

Bibliografie:

Cvasnîi Cătănescu, Maria, *Elemente de retorică românească,* Editura All, București, 2001

Eco, Umberto, Lector in fabula, Editura Univers, București, 1991

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *L'énonciation de la subjectivité dans le langage*, Armand Colin, Paris, 1984

Maingueneau, Dominique, *Pragmatică pentru discursul literar,* Editura Institutul Eurpean, Iași, 2007

Mancaș, Mihaela, *Forme de monolog parodiat la Caragiale,* în *Studii și cercetări lingvistice*, Academia Republicii Socialiste România, București, 1978, p. 563-566

Papadima, Liviu, *Comediile lui I.L.Caragiale. Introducere, comentarii, dosar critic, note și bibliografie adnotată,* Editura Humanitas, București, 1996

Tuţescu, Mariana, L'argumentation. *Introductuon à l'étude du discours*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 1998

Acknowledgment

This work was partially supported by the strategic project PERFORM,POSDRU159/1.5/S/138963, inside POSDRU Romania 2014, co-financed by the European Social Fund-Investing in People.

BDD-A22205 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)